

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С. М. БУЛГАКОВИМ

Актуальність теми дослідження. Господарство – це творча діяльність розумних істот, які втілюють у ній свої індивідуальні риси. Індивідуальності притаманна свобода, більш того, вона і є цією свободою. А якщо свобода є творчістю, то індивідуальність є справді творчою основою, яка не вгасна й у господарстві. Людина, її сутність, одна з актуальних проблем сучасності. Людина як головний і особливий фактор виробництва є носієм виробничих і суспільних відносин. Тому дослідження ролі та місця людини в економічній системі суспільства є актуальним в умовах нинішнього становлення та розвитку економіки. **Мета дослідження:** розкрити поняття сутності «людини економічної», її природу, зв'язок з суспільством. Щоб досягти даної мети потрібно поставити такі завдання: що таке економіка і як вона пов'язана з людиною; з'ясувати основні поняття, що характеризують особистість з економічної точки зору; з'ясувати релігійну точку зору Булгакова щодо пояснення економічної, господарюючої людини; охарактеризувати постать Булгакова в економічній думці ХХ ст. **Об'єктом дослідження** виступає людина в економіці. **Предметом дослідження:** методологічні засади, зміст та основні теорії господарства Булгакова. **Завдання дослідження:** проаналізувати економічний тип людини, визначений С. М. Булгаковим та розглянути філософію натурального господарства, визначити релігійну точку зору видатного філософа про економічну та господарюючу людину, а також дослідити центральні моменти економічних поглядів С. М. Булгакова. На перший погляд, економіка та філософія – це дві різні сфери. Одна вивчає свідомість, друга – буття. Аналізуючи економіку як таку, слід зазначити, що її неможливо зрозуміти виходячи з неї самої, так би мовити, поглядом із середини. Саме той чи інший філософський аспект створює, власне, чіткий світоглядний та методологічний контекст в якому відбувається аналіз економічної діяльності людини та суспільства [2, с. 46]. Економічна діяльність – це головна умова існування людей. Тому, ця сфера є першою передумовою людського існування. Філософія господарства в своєму розвитку включає основні проблеми філософської свідомості, але в центрі стоїть антропологія – вчення про людину в природі. У філософській думці постановка проблем та їх осмислення відіграє особливу роль, «штговхаючи» мислителів у філософську творчість. Господарство, як загальне філософське поняття, розкриває об'єктивний, цілеспрямований зв'язок людини зі світом природи і культури. Початковий смисл поняття «господарство» пов'язаний з організацією безпосередньої життєдіяльності людини, її боротьбою за виживання. У стародавніх греків слово «ойкономія» мало два смисли: «дім» і «закон». Аристотель «ойкономію» тлумачив як господарство в широкому, тобто філософському розумінні слова. Згідно з С.М.Булгаковим, поняття «господарство» слід розглядати з позиції двох підходів – економічного та філософського. По-перше, господарство – це економічна, трудова діяльність, яка спрямована на забезпечення матеріальних потреб з метою виживання людини. Але, на думку С.М.Булгакова, феномен господарства в методологічному вимірі не можна зводити до його політекономічного розуміння, оскільки політекономія як наука про господарство не може охопити багатьох соціок ультурних аспектів господарчої діяльності людини – антропологічних, культурологічних, етико-естетичних, релігійних, космологічних. Звідси виникає необхідність узагальненої, філософської інтерпретації господарства як феномену культури. Аналіз багатьох визначень поняття «господарство», які містяться в праці «Філософія господарства», свідчить, що філософське розуміння феномену господарства полягає, зокрема, в ідеї організації мертвої матерії цілеспрямованою діяльністю людини в органічне ціле, інакше кажучи, в олюдненні та окультуренні природи [1, с.105]. Узагальнюючи концептуальні ідеї С.М.Булгакова про сутність господарства, його місце і роль у світі, можна дійти висновку, що «господарознавство» як теорія господарства може мати різні методологічні рівні його наукового осмислення: емпіричний, економічно-теоретичний і, нарешті, філософсько-культурологічний. Перший і другий рівні – прерогатива економічної науки, третій – філософії. З урахуванням того факту, що існують два основних методологічних підходи до розуміння сутності і змісту феномену господарства, дослідження булгаковської концепції господарства доцільно вести в контексті суперечливого співвідношення економічної версії і його філософського осмислення. Філософія господарства повинна мати пріоритет порівняно з політекономічною теорією. Вона дає можливість зрозуміти людину як господаря світу, творця культури і своєї долі. На сторінках «Філософії господарства» С.М.Булгаков заявляє, що в господарстві твориться культура, вся вона має господарчу першооснову. Отже, можна дійти висновку, що господарство є способом і засобом створення культури, воно виступає в ролі її технології. Якщо ж виходити з булгаковського широкого розуміння господарства як космічного феномену, то культура – це вищий, «людський» рівень його розвитку. Таким чином, вирішення питання про співвідношення господарства і культури залежить від вихідних критеріїв визначення цих феноменів [3]. Філософія господарства С.М.Булгакова ґрунтується на ідеї метафізичної, духовної єдності світового господарства як прояву Божественної Софії. Господарство софійне у своїх метафізичних засадах і завдяки цьому воно духовно цілісне і самозбережене. Феномен Софії вельми близький до платонівського світу ідей, який є проектом матеріального світу, останній же виступає його актуалізацією і втіленням. Релігія як світогляд та ідеологія є істиною складовою частиною світової культури, а отже, вона не може стояти осторонь від певного трактування господарської і підприємницької діяльності людини, яку за своєю традицією опікає, оберігаючи її духовну чистоту. Економічна діяльність набуває релігійного змісту як продовження через людину реалізації Божого плану щодо буття. Економічний тип людини за Булгаковим, це господарський діяч, підприємець якого в християнстві визначають зовнішнім тягарем господарської необхідності, бо самі апостоли Христові повинні були рибалити, займатися виробництвом палаток, але цк сприймалося як послуга Богові, як Христове послухання. І ця релігійна установка визначає духовноморальний тип людини. Людина не спроможна творити «з нічого», не спираючись на вже створений Богом ресурс [4, с. 16]. Висновок: С.М.Булгакова розробив нову, філософсько-культурологічну концепцію, згідно з якою господарство охоплює не тільки «чисто» економічні відносини, але й широкий спектр соціокультурних феноменів – антропологічних, філософсько-етичних, релігійних інтенцій. Основна ідея булгаковської концепції господарства полягає в обґрунтуванні його духовної сутності.

Список використаних джерел

1. Остропольская З.Н. С.Н.Булгаков о мире как хозяйстве / З.Н.Остропольская // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Серія: Теорія культури і філософія науки. 2002. С. 105–112.
2. Господарство як онтологічне підґрунтя економіки у творчості С. Булгакова / Ю Сапачук// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2011. С. 46-49.
3. Булгаков С.Н. Філософія хозяйства. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=314062>
4. Перспективи розвитку економічної теорії: конфлікт християнської та гуманістичної парадигми у світі ідей «Філософії господарювання» С.М. Булгакова/Л. Назаров// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2011. С. 16-19.